Nr. 45 Neue Jüdische Zeitung. פיעטער יאדרגאנג.

נייע ייִדישע צייטונג

דיא
„נייע ייִדישע צייטונג"
ערשיינט יעדע
מאנטאג
אונד דאנערסטאג.

דיא רעדאקציאן
אונד אדמיניסטראציאן
befindet sich
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואו אויך דיא פרענומעראציאנס
אנגענומען ווערן.

אינזערטאט
ווערדן בילליגסט בערעכנעט.

פרענומעראציאנס־פרייז:
אנגעזאגט 7 פל. — קר.
אין הויז־ווענדונג 3 „ 50 „
אין פוסטווענדונג 1 „ 75 „

ב"ה בודאפעסט ב אדר Budapest, Montag 17. März 1884. שנת תרמ"ד לפ"ק.

דיא אנטיסעמיטען ארבייטען.

ווי האבען שאן בעריכטעט דאס פרעסס בים־מארק אין דאס מאן איך דאצו אויסגעפאר דערט האטטע אים ייִדישען ריישטאג זיך ענטשיידען האט ווארנס ער דיא ביילידט. אדרעסס דעם אנטי־רילאיגישען אפארא אנטיסעמיטען נישט אנגענאמען האט. דען דיא גראסע רעפובליק נארדאמעריקאס וואלל טע ער נישט בעלייריגען; ער האט נור זיינע נאיב־הייטען, זיינע האטטער פיילטען ווארטע נעגען דען טארטען זודען לאטער אונד נעגען זיינע לעבענדיגע אנהאנגער געשריעבערט. בי־סמארק אויס אין אנטי־סעמיטיש אויס אלריטיק, ווייל דיא זודען אים ריישטאג ריישטאג נעגען, זיינען פאלאן זינד, דיא קאנסטיטוציאן צו נישט צו טאטען. אונד דאפור דעם קאנזער אללע מאכט צו נעבען. דער קאנזער אבער שטוט אללעס וואס בי־סמארק ווילל. איינער פאן דען פריינען מאן, נערן אים ריישטאג, דער אבגעארדנעטע האגעל האט זיך נישט שעניגט, בי־סמארק דיא וואהרהייט צו זאגען, אונד אין אנדערער — צעללער — האט דען מיניסטער דעם אינגערן געפאנגען אבער דיא אנטיסעמיטישען פארנאגגע אונד קראוואללע אין גייסשעטטען. דער מיניסטער אנטע, ער בעדיערט דיזען פארנאגגע אונד איזט דאפור נעגאנגען. דאס דיא זיך נישט ווערדערהאלטן, אבערזעגען דאס דיא זודען אנגעפאנגען, אינדעם אויס אינען ייִדישען הייזע שטיינע נעווארפען ווארדען זינד, איך וואר אן עיגען זאך ארט, דיא צייטונגען איבערטריבען.

דאנן האט דער האפפרעדנער שאפקער, בי־סמארקס האפזונד נעשפראכען. ער פראגט אב דען ייִדישען אבגעארדנעטען דען מיניסטער איך בעפאנט האטטען, זיינען בי־רייסלירט זיא בעשטאנדען ווארדען? פריילך האט דיא פארשרעקנישפארטדיא נאטור, זיך איך איינע אנדערע ארט איינצובערגען. וואס דיא בייא דער לאנדטאג־שען נעשיכטע פערלאנגען האט, (דאנגעל ריפט דאצווישען. נעמיזיס ז?) דיא נעדערטרעכ־טיגע צייטונגספרעססע, וועלכע דיזען פארפאלל איבערטריבען האט, פערדיענט שטראפע. אבער, יאלל זיא עס קראוואללע נעגעבען האט, האבען דיא זודען אנגעפאנגען דיא פארשרעקנישפארטדיא אים ריישטאג, אללעס לייבעדער דען מיניסטער בעפאנען זיינגען דער אונדערראטשען ריישטאג וואו־בי־ס אונד זיינען דער איינזיצונג דעם אינזיטסטע דען פאללקעס. דיא זודען אונד אידרע צייטונגען טרייבען עס דער נערדעזיא, ווא אין מיטא־עסלאר, דיא זודענצייטונגען דזד נאנץ נאהע דאראן, דאס לאנד צו פערראטהען.

דיא זודען האבען אנגעפאנגען זיך אין אלטע מעשה פאן דעם וואלף. דער דאס שאף בעשולדיגט האט, אידס דאס וואסער נעפארבט צו האבען. אבצוואר דיזעס איינע מיילע וואססער אבוואר־ס נעפארנקען האט, זא טרייבען עס דיא אנטיסעמיטען אין ריישטאגע. בייא אונס אין אונגארן זיהלען דיא אנטיסעמיטען דעם ריישטאגעס נערארדע זאך, ווא וועגן זיא לייטער אנארכיסטען וואר־ען. ווי האבען דיא פ־אקלאמא־ציאן נעבראכט. דיא זיא אין קאפאשווארפערפאל, פענטליכען! אבער איך אנדערטרוא זיך אדרע העטצענדע קונדמאכונג ערשיינען, דיא זא ארג זינד, דאס דיא שטאאטסאנוואלטשאפט שאן פארקערדזינגען אנגעגען נעטראפען האט. אונד ווידער ערטהט פארגעדען, וועגן דיא וואהללען בע־נגנען אונד דאס נעשפראכענע וואר־ט אין העטצל.

וואר דערזעלבע בעריכט פאן פוידענדען דער נע־דרעסטען מעגנשען דיבט בעזוגטצט. איך דער טור־בינע שטאנדען ווערהאוואר אונד מערדערע אנדערע לייטט. דיא אבגעאדזעטען אנראן, דערמאנן אונד א. וואללטען זיך אין בעגלייטונג נעאבטעטער בור־גער דורך דיא מעגנע אייגען וועג באהנען, אום צור־טרייבע צו געלאנגען. אין דיזעטם אונגעגלייך בראך דער שטרם דאס. דיא מעגנע יאדלטע פפ־פף שוואנג דיזעטע קנטטעל אין דער לופט אונד בע־וואהרה דיא אנקאממענדען מיט אייערן. ענדליך גע־לאנגט עס דאך דען אבגעארדנעטען, אין דיא טור־בינע צו געלאנגען. דא ריזע אייערען פאס נעפאללען ווערהאוואיס אין אנראן צייגענד: „דא איזט ער דער שווארצע, אונד מיט אידם דיא נאנצע פעפעל־ווטש־באנדע!" אונד שוואנג דיא פאדענשטאנגע אביבר דען כאפף אונד אנס. דאס נעהיל ערייטבט נון זיינען האדענגטט. „נידער מיט דען שאכמע־רען!" ערשאלל עס אוס מוזיקנע קהלען. דיא פינף מאנן נעגאדרמען דאנגשען דיא מעגנע נישט צורירדאלטען. דיא אדלדענדע מאכטע ערגייפף דאס נעפאללטע באאגנגע דער נעגנדארמען אונד דאנגשען דיזעטע צוריק. אים נאכסטען מאמענט שטרייבט אין פערדרוטשע נאמענס ווערפט שאר דיא טריבינע אונד פערזטעצט אנראן מיט איינגע רויג־דנען פרינעל איינען הייבע אויף דען כאפף. דער אנגעריפענע וויל זיך ווערדע, דאך דיא הייבע פאללען נון דאנגלרוכט. ווערפט האוט אידן מיט דער פארנעגשטאנגע אינס נעזיכט. קנאפפ אן דער שלאפע, זא דאס בלוט דער וואונדע עגטשטראמט אונד אנראן צו באדען שטרעבט. נון ערסט געלאנג עס דען נגנדארמען, אנראן אן דיא מטטע צו נעהמען, אונד אנטער פארזוחרערנדען קאמפף אינס שאהדטהיז אין זבערהיים צו ברינגען. דיא אנדערען אבגעארדנעטען קאמען מיט דען אייער־פלעקען דאפאן. הערמאנן מטטע דען דאלכשאק צוערזט, אום דער מיסהאנדלונג צו עגזעהען.

ווערדהאוואי אונד טשאאר הילשען נון רע־דען דיא מענגע, דאך שאן קאמען הוזארן דער־בייגע שטאנדען אונד אנאשען דען נאנצען אבגעל מיט בלאנקען זאבעל אויסאיינאנדער. דער נאנצע פראטיין, וויא זיך אויך דאס שאהדטהיז בעפינדעט, ווארדע דורך פוליטאר אבגעשלאסען, דיא מעגנע שאאר אבער נאך איממער נרופפענווייז לאמענט אונד אבבענד אין דען נבבענגאסען, דער בירגער־מייסטער מראף וואפארט דיא שטרענגסטען מאס־נאהמען, דא ער זיך אויף דען שטאהדטהיז־מאמען דען הויסטאר־מטש ווערהאוואס, נישט פערלאסטען קאנן, נאכדעמדאס מראפען וויעדענגששאפ אפאר־ווארי אונד אבערפיסקאל בעללאנד הייר איין.

אום 6 אוהר נאכמיטאגס פאאר איינע איינסטער־ארדענטליכע מיניסטעראלאיינשטסזיטצונג שטאאטס, וועלכע דער ווצענגששאפט מיט איינער רעדע ער־אפנגטט, אינדעם ער יין בעדיערן אויסשטאאר, דאס דער הייטיגע טאג הייר דורך פארפאללען, וועלכע אין דער הויפטשטאדט דיא נראסטע עגנ־רימטונג הערפארגערופען, זא אנטהליך עגטוויזדט וואוארדע. ער פארדערטע דיא רעפאזגטנאמע אויף, דיא בעראדע צו אונטערשטיצען אונד דאס אונ־בעלדעטע פאלה אנד אייגטשטיגונגען מיט אללען מיטטעלן פארזוכן. אלס ער נון דען בירגער־מייסטער פראגטע, אב פוללזיהט יעמאנד פאן דער בעדאדע זיינע פפליכט פערגאס אדער נאר פאן דער פראזענגסטען יעמאנד דך אין דען עקסצעס־סען בעטהיליגטען, ערטאגטע שטרמיטשע רופע

לע דעם נעשריעבענען קאמטען ווערד. ווי קאנגען אגס איינע פארשטעללונג דאפאן מאכען, וועגן ווי דיא פארגעטרענען שראגערייען אין צעגרייפ דעוגן, דיא ווי אונטער „וואהלבעזעגונג" בערבטען.

דער „נעמעס" שרייבט, דאס אין מערדערען אסטען אין דער פראוינץ דיא אנטיסעמיטישען אב־געארדנעטען מאדיראטען אדרדע דעטצעריין שאן בעגאנגען האבען. זא האט אין איינעם בעזירקע דעם קאמיטאט האיזו דער שטאדטהייסטאמט עס פיר נאסטרנגעפיסען אין וועגען דער רעדען דאר־טרגען קאנדידאטען דער אנטיסעמיטען־פארטהיא דער שטאאטסאנוואלטשאפט דיא אנצייגע צו מא־כען. נאכדעם דער אבגיישאאטסאנוואלט קאמטע פאן דעם פאלגע אמטליך פערשטאנדיגט וואוארדע. האט ער ואפארט דעם בעטרעפענדען שטאאטסאנ־אנוואלטע דען בעפעהל געגעבען. פאללס אין דען בעטרעפענדען רעדען אלכע אי־טריזיק פארקאס־מען. וועלכע האטטע געגען קאנפיסקאציאנען אונד נאציאנאלמאטען אויפרייטצען. וואפארט דיא גע־זעצטיגען שרייטטע אינגוליישען.

וואר לבעזוגונג.

וואהל האטטע מאן פערשטהנדע. דאס דיא הייטיגען לאנדטאגסוואהלען נישט גלאטט פערלוי־פען ווערדען; קיינער האטטע אבער גענגזוגט, דאס עס שאן יעמצט, וואהר דער ריישטאגזאך נישט אויס־געלאכט אוס. צו איינער פארטיגען שלאכט קאם־מען ווערד. ווא דיעזע אם 15. ד' מ' אין אינגלעך שטאטטגעפונדען האט. מאן שרייבט הערבער פאלגענדעס:

צוגלעך וואר דיעטע דער שוויאלטע עטפא־רענדער רוהטשטאדטגען; דיא נאנצע שטאדט ווארדע דורך דיזעגלעבען אין דיא נראטטע אויפרע־גונג פערזעטצט אזר אום שרעקען גרייפפען. דיא אנאבהאנגנקיטטפארטדיא אזוס הער אין צוויא טהיילע נעשפאלטען. עס קאמען נעטטערן אבגעזט אים בוראפעסטע דיא אבגעארדנעטען נאבגיר אונגען, דאטטע הערמאן, נאבגיר־ל פראנא אונד קארל הענגרדיש הייר אן. אום דער פ־יר דעם 15. מארץ (דיא אים יאהרע 1848 פ־יר־יהיה דיגעטע) ביי־צוווהרנען, מיט דעמזעלבען צוגע מראף אויך ווערהאוא אין בעגלייטונג פאן נעאר־ג טללל. טשא־טאר אונד דריא טטאר בייטער דינגס בלאטטעס הייר אן, אים באהנהאף בעגריסטע בלאס אינע קלייגע מענגע דיא אנגנקאמטענען מיט עגיינרופען. דיא ווערהאוא־פארטיא פערזאמטעלט זיך אים הייזע דעם לארטיסיין קאוטש. פאר דעם הייזע האטטע זיך אלכבאלד איינע ריזיגע מענשענמענגע דארגטעפר 15 פאקעלטראגער. איינגעפונדען. ווער־האוואי אונד שטאאטאר הייטטען רעדען העטצטען דאס פאללן נעגגן דיא אנדערען אבגעארדנעטען אונד פארדערטען דיא מענגע אויף. אם נעכסטען טאג מאסטגנאהמט אויף דעם פעסטפלאטץ צו ער־שיינען; ונד דיא אנדערע פארטיא נעוואלטאט צו פערדראנגען.

דיעטע פארטמטאט 8 אוהר וואר־ען צים נאט־טעפרזענטען אין דער קירכע בייזיד פאר פארטיען ער־שיינען, ווערהאוא אין נעפאלגע עגטפרעכנען זיך אבער פאר בעגעגיגונג דעם נאטטעפרזיגטטעס. אויף דעם קאטטשוטהלאטץ וואר איינע טריבינע פאר דיא עגטפאנגטטע פארטיא אין אנדערטטעס. אלס דיעזע אין דער קירכע אויף דען פלאטץ אנגאנגטן.

„נייע ייִדישע צייטונג"

דיא „נייע ייִדישע צייטונג" ערשיינט יעדען מאנטאג אונד דאנערסטאג.

פרענומעראציאנס־פרייז:
אנגעזאגט 7 פל. — קר.
אין הויז־ווענדונג 3 „ 50 „
אין פוסטווענדונג 1 „ 75 „

צו נתמסן צו קאמשטיקע, אונ דא איז דאנן דיא נעתמאשינע פיר דיא הויזפרויא פאן מיינגעמעשטר בקרי-מונג, מיט דער נעתמאשינע קאנן זיא נכם צו שפיצלונד דיא נאנצהיצן קלייד וונדשטיק פיעל שנער הערשטעל-לען אלס מיט דער האנד. אויך צור אנפערטיגונג דער פיר-שיעדענא-מעסמן רוקס-אבשנין דינגס דיינלבן, זיא דיא נעתמאשינע וועגנס דיא אנאנר אין דען שנאנד. מיט פיר דיא אפס זיא נאפיהנג ערהאלונג צו פיגרן, זיא ווייס נעתענדע אנשטרינג קאנן מאן נון אללערדינגס נכם אן יעדע נעתמאשינע שפערקן, ווערד דיא א ר י נ ג א ל ז י נ נ ע ר מ א ש י נ נ ע נעוועהרס דיא פארשטילל אין אופנערהינגעפעסטס מאסט אונר שפיצט אויך פיר אהרע נשט ערד לאנגע בלייבענדס דער דיך שפשט פערגיל-פערגאנד אבאמאן, אוזיא דיא דענולבנן ערסט יפצאנד ווייד דער אין אפפעדדאס פעדליפהעע אויפשרינגונג דורך דיא צוערקגעגונג דעם הארפסטן דערגעפרייהס. דיא ווינער קא-איזס אבער אויך שפשט בעפיהס, דיך דאס פערשיידן דעם מובליקיפס צו ערהאלטן, אונדס דיא גוד בעסטע וואאריע ליעפערט אונר דיעזע דורך פארשווינדענדע פיר-בעסטרענונגן אונד נייע, וויילליך פארקשטע עיגיזונגן אויף דיא פאלרהאפטעסטע שפיצע צו בדינגן וזכב. — דיא אריגינאל ווינער נעתמאשינן זינד אס דיעזענן פלא-גע אויפשלעסלך דורך הערן ג. נייד לינגער, וואעגיר-נאפסע 26 צו בעצעהנן אונד איזס דער בעזוך דיעזעס גע-שעפטס מיט רעכט צו עפפעהלן, צומאל דיא מאשינן בעסטרענונגן אונד נייע, ווערלכיר פארקשטע עיגיזונגן אויף דיא פאלרהאפטעסטע שפיצע צו בדינגן וזכב. — דיא אריגינאל ווינער נעתמאשינן זינד אס דיעזענן פלא-גע אויפשלעסלך דורך הערן ג. נייד לינגער, וואעגיר-נאפסע 26

אין חלול שבת! דענן דער מאנסטראם האט בע־ריישט בעשלאסען דעם וואגשע דער אלעמענער געזונטשעללער נאבזיקאמען.

* (ווערד אין דוולל צווייער ווערד.) צווישען דעם נשמבעוטצער אונד מאבריקאנען ״ פאן קר. אונד דעסען שוואגער ע. ו., דער זאהן דעם דעפשרטען מ. ו. האט — ווא מאנאר הראדא״ שריבט — אין זעבעלהעלל שאמאטענדערן, ואבייא בוידע פערוואונדעט וואר. דען. אאנן וויל בין דאס ראשי תיבות אינטעלענט האבען. דאסס דזד דער 19 יאהרינג זאהן מאריטין וואהרמאנגס מיט דעם מאנגע דיינער שוועסטער ״. קרין נעשלאגען האבען. וואהרס? ווייס מאן נישט.

* (דאס אויטאריען־נעזעטץ.) אם רייכסראטהס אויס דיעזע וואהל אין זעהר נאהמוזעדיגס נעזעטץ נעשאפען וואהרען, דאס אויאהרינגנעזעטץ, אויאהרען אידר פאראפסער (מחבר״ם) אינעם בוכעם וואהרן בין יעצטע נישט זכער, דאסס מוהרזוקקי אזה דערק נישט נאכגעדרוקט אונד בוילדיג פערקיפפט האבען. דאהס פערדען ווי איך אזה דען פ״הערן פפרס דיא אזהדה אדער וואהרונג שעהען, דאסס מאן דורך נאכדרוק נישט עדער דין אלל אזה״א תשיג נבול רעך. יעצטע בעשטעט דאס נייע נעזעטץ דיא שוואפע דאזה״. דענן אינער דאס דערק אינגע אנדערען אזה״ אין בוילדיג פערקיפפט אין נישט אנדערע אזה אונדערען אזה״ דיעזע אזהדה אזה״ אין בוילדיג אין נעזעטץ אין אנדערען אזה״ דיעזע

דער שטארטהויפטמאנן האט דיא קראוואלל אונטערשטיצט. איך אין דער פערזאמלונג פערהערט. דער וויצע. געשאנן ערקלערט, האט מיר גרעגן ידען פפליכט. פערגעסטענן דיא גראסע שטרענגע דעם צוגוט. מצעם אנוגנדען ווערדע.

עס קאמען איך פעלע פערזאמזונגען, אבר, אלס דאס מיליטאר אינטערעסט, גריפט דיא מענגע דיא פאלראסען אן. ביזוארדיא דיא מיט שטרענגן אונד פיעל דען פפערדען אין דיא צעגעל. דיא הזאדען דיעבען גון מיט בלאנקגען אובעל דרייען אונד בינגען ווענגען מינטשען וואר דיא מענגע אויסאינאנדער־געשטרענט. אינער פיא ווארדען אים גערענגע דיא ריפפען געבראכען, אינגע גווישסען נייט מיט אינען זעבעל דאס אדר אבגעהיען. דער וויצע, שאאבסאנזוואלט איזט אים קפשקעמעט היער אנגעלאנגט אונד האט שטארקען אינגעלאנגע אינגערוזונג אינגעלייטעט. ווערהאיאר איזט נאך דער, זיינע פארטיא העלט אין באנקגט. אין דער שטארקען פערשטיא רוהיג. פאן אנטסעטצטען אויסטיזונגען וואר, טראטצדעם ווערהאוא געטטערן דיא מענגע נאך דיעזער ריכטונג הערוים פאדרעטרעטן, קיינע שטאר. אבענדס זינד אים אירשא הזאדען אנגעלאנגט.

ווא ווד ער־פאדרען, איזט דער פארגעגעטע אוגריאן דעסטען קאפפאנגרען בעריישט אין עגע־לעד פערגעגתא וואורדען. נאכטשאפפנס הויר איינ־לאפפען, זין צושטאנד איזט נכט בעזאנ רגנס־ערגעגעגד.

•

אין גאנזלאק וואר איינע גראסע וואהל־בעשפרעכונג. ביא וועלכער דער אבגעגאבטער עטערזיך נאוא קאנדידאט וואורדע. דעם קאנדידא־טען דאגיא דעם מיטטעלפפארטעזעזעגען קאלאאנד טיסא וואורדען לעבהאפטע „לעבעזס־! געבראכט. אין סאבארסאללאש הענגען וואורדע דער אינאבהאנגונג הענטאללדע וויערע קאנד־דדטם. דיא נעמעטסינגען רומענגען העלטען אם 14. אונד 15. ד. הער איינע מאנפפ־רעגונג. דיא יוגנגען הבאנדען בין יעצטע געשאללט דיא הבאנען זיך פאן דען וואהלען צייטקנאהלטען. אונד אין וואהל אונד שלאפ נגנגען אונאנדע נגאר־בריטטט. יעצט הבאנדן דיא בעטטעדע דיעזער נאר־צאן בעשלאסטען נור גוזעטצלד פאדגזנגתען, צום וואהלע דעם פאטרידאנדע צו אבטיטן, אגד 6 פנקטע אופגעשטעללט. וואס דיא אויהדע־דיטטם פעלאנגגען, דארונטער איזט אין פונקט וועגטער לוטטטעם: „דיא פארטהיא וורד פיר דיא גליינבעגעטטינגגען אללדע קאנפטטטאנגען אונד נאצאנאליטטעטען אינטערעסן, דאס דיעזע אדדע קון־בליטגען שולד אונד פיגראצאנאנגעלע־גענטהיטגען (קון קומט) פיא אונד אטטאאנס פיה־רגן קאנגגען.“ דיא שטיטגען זיך דער דעגיערונגגס־פארטי אן.

אין גראסס־קאנזשא הועלט דיא לדבעראלגן־פארטיא אין אינגער פערזאמלונג פאן 800 וואהלגרן. וואהגונגען אויך דער אבער־אונד וויצעגעגעשאאן וואהגן. אינגע בעשפרעכונג, בייא וועלכער בעשאלאסגן וואהגגען אונדערע. אינגע דעשטאאגען אן מאקס פאאלט נאך בוראאעטס צו שטקגן, אונד אדהם דיא קאנדידאטגן אנגעגאהגען.

אין קאשוא האט מאיטיגן יאקאי דיא קאנדידאטגן אנגעגאהגען. אבבליך דיא אפפאל־ן מאאן אויך אינגען קאנדידאטגן אדפשטללטע, זא אגוט דיא וואהל יאקאיס דאך גגדבערט.

אין קאפוואוא וורד וויזד יולוס אן־ש־מאן אלס לבבעראדער קאנדידאט.

אין שאאגגא נטטטס דער יעצטגגע אבגע־אדדגטע אגגאטטאן (אגאבהאנגגגע־) קון מאאנ־דאס מעהר אן. דער לבבעראלע אבט דגמוגד בובטטש וורד אין אבבעראוללגנדארף וויעדער געוואהלט וועדדגן.

אין אפטטין וורד דער יעצטגגע אבגע־אדדגטע שאאאבסטעקעעאר מאטלעקאוויטש קום אינגן גגעגגאאנדידאטגן האבגן.

אין דונאוגטשטע וועלל דע־גגעגגגע־ן וואהגגע אבגגאבדדגטגגע (אגאבהאנגגגע) אל־בגגט גגמגגאטגגג